

Det nya miljömålssystemet

Miljömålen i nya perspektiv

Betänkande av Utredningen om miljömålssystemet

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR
SOU 2009:83

Betänkande av Utredningen
om miljömålssystemet
SOU 2009:83

Särskild utredare
Rolf Annerberg

Pirjo Körsén
f.d. sekreterare i utredningen

Grundläggande värden – utgångspunkt för miljöpolitiken

- Främja människors hälsa
- Värna den biologiska mångfalden och naturmiljön
- Ta till vara kulturmiljön och de kulturhistoriska värdena
- Bevara ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga
- Trygga en god hushållning med naturresurserna

16 miljökvalitetsmål

Begränsad klimatpåverkan (målår 2050)

Frisk luft

Bara naturlig försurning

Giffri miljö

Skyddande ozonskikt

Säker strålmiljö

Ingen övergödning

Levande sjöar och vattendrag

Grundvatten av god kvalitet

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Myllrande våtmarker

Levande skogar

Ett rikt odlingslandskap

Storslagen fjällmiljö

God bebyggd miljö

Ett rikt växt- och djurliv

Mål på flera nivåer och fördelat ansvar

- **16 miljö kvalitetsmål och 72 delmål och 3 övergripande miljömålsfrågor** - nio huvudansvariga myndigheter och 18 sektorsmyndigheter
- **Regionala miljömål** - länsstyrelser
- **Lokala miljömål** - kommuner

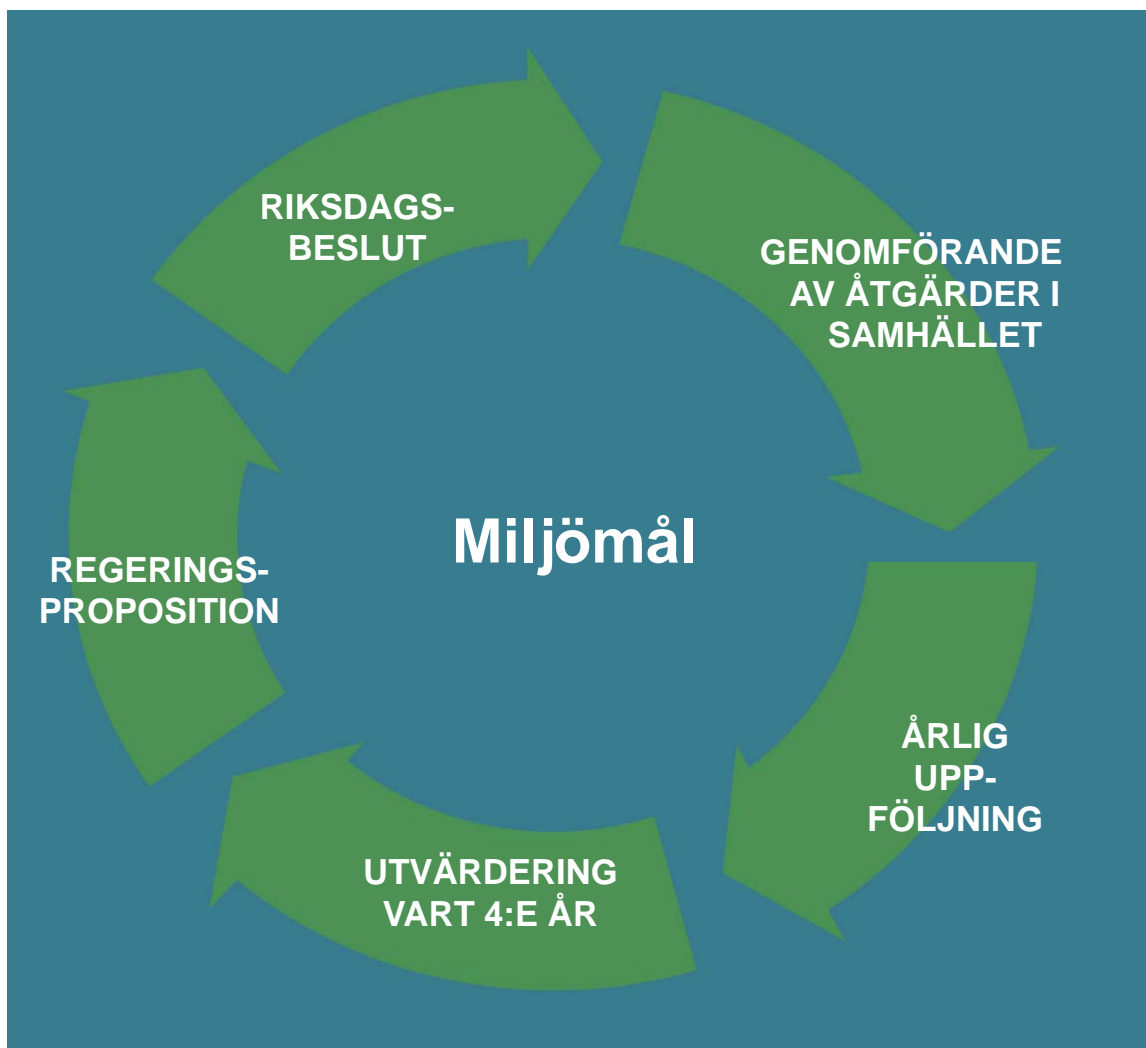
Näringsliv och ideella organisationer

3 övergripande miljömålsfrågor

- Hälsa
- Kulturmiljö och kulturhistoriska värden
- Fysisk planering och hushållning mark, vatten och byggnader

Strategier för att nå målen

- Effektivare energianvändning och transporter
- Giftfria och resurssnåla kretslopp
- Hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö

Utredningens förslag

Miljömålssystemet har ett starkt stöd...

- Gemensam målbild för miljöarbetet
- Samverkan och ökat engagemang
- Regelbunden uppföljningen av miljötilståndet
- Heltäckande struktur

Förbättringsmöjligheter

- Tydliggöra syftet
- Öka realismen
- Effektivisera processen för åtgärder
- Koppla systemet närmare politiken
- Öka delaktigheten för samhällets aktörer
- Beakta internationella kopplingar
- Förenkla systemet

Miljömålsystemet

- Syftet är att **följa upp** miljötillståndet och att med utgångspunkt i denna uppföljning **vidta åtgärder** för att nå målen.
- Ska leda till att inom en generation lämna över ett samhälle där det stora miljöproblemen i Sverige är lösta
- Består av en målstruktur och en organisation för dess administration

Många beståndsdelar – komplext

Förslag till förenkling

- 5 grundläggande värden – utgångspunkt för miljöpolitiken
- 3 övergripande miljömålsfrågor – utgår som begrepp
- 16 miljökvalitetsmål – kvarstår
- 1 generationsmål – revideras och förs in i målstrukturen
- ca 70 delmål – blir etappmål för samhällsomställning
- Regionala och lokala miljömål – ingen förändring
- Ca 100 indikatorer – uppföljningsverktyg
- 3 fasta åtgärdsstrategier – övergår till flexibla strategier

Förslag: En reviderad målstruktur

- **Miljö kvalitetsmål** – anger den kvalitet som miljöarbetet ska leda till. Beslutas av riksdagen.
- **Generationsmål** – anger inriktningen för den samhällsomställning som behöver ske inom en generation. Beslutas av riksdagen.
- **Etappmål** – steg på vägen till att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Beslutas i huvudsak av regeringen.

Generationsmålet

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta. *Detta förutsätter en offensiv miljöpolitik i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang och betyder att*

- ekosystemen är på väg att återhämta sig, och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad*
- människors hälsa utsätts för så liten negativ miljöpåverkan som möjligt samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas*
- den biologiska mångfalden bevaras och främjas och natur- och kulturmiljön brukas varsamt*
- kretsloppen är resurssnåla och så långt som möjligt fria från farliga kemikalier*
- andelen förnybar energi ökar fortlöpande och energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön*
- konsumtionen av varor och tjänster i Sverige orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt oberoende av var i världen den motsvarande produktionen är lokaliserad.*

Når vi miljö kvalitetsmålen?

MILJÖKVALITETSMÅL	Prognos för år 2020	Trend	MILJÖKVALITETSMÅL	Prognos för år 2020	Trend
1. Begränsad klimatpåverkan*			9. Grundvatten av god kvalitet		
2. Frisk luft			10. Hav i balans samt levande kust och skärgård		
3. Bara naturlig försurning			11. Myllrande våtmarker		
4. Giftfri miljö			12. Levande skogar		
5. Skyddande ozonskikt			13. Ett rikt odlingslandskap		
6. Säker strålmiljö			14. Storslagen fjällmiljö		
7. Ingen övergödning			15. God bebyggd miljö		
8. Levande sjöar och vattendrag			16. Ett rikt växt- och djurliv		

* målar 2050 i en första etapp

Bedömningsgrunden har skärpts

Ursprunglig intention

...ekosystemen ska vara på väg att återhämta sig inom 20–25 år

Nu

....miljökvalitet uppnås till 2020

Förslag: Ambitiösa men inte omöjliga!

- Miljökvalitet eller förutsättningar ska vara uppnådda inom en generation
- En generation – år 2025 (bas 1999)
- Giffri miljö får ny formulering
- Bedömning av miljökvalitet – preciseringarna stöd
- Bedömning av förutsättningar med utgångspunkt i generationsmålet och miljöpolitiken i sin helhet
- Bedömningarna behöver ses över – ge rätt signaler

Gifrfri miljö – ny formulering

”Förekomsten av ämnen i miljön som skapats i eller utvunnits av samhället ska inte kunna hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halter av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halter av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna.”

Förslag: Ett effektivare miljömålssystem

- Uppföljning och utvärdering
- Utveckling av strategier och åtgärdsförslag
- Oberoende granskningsfunktion införs

Förslag: Naturvårdsverkets ansvar för dataförsörjning och uppföljning stärks

- ska ansvara för samordning och utveckling av miljödata försörjningen
- samordna miljömålsuppföljningen
- uppdatera miljömålsindikatorer

Förslag: Rapportering

- Berörda myndigheter lämnar underlag till Naturvårdsverket
- Bedömningar görs i samråd
- En årlig samlad uppföljning och bedömning
  - presenteras på miljömålsportalen
  - uppdaterade indikatorer
- Fördjupad utvärdering – en gång per mandatperiod
  - problem- och gapanalys utan åtgärdsförslag
  - underlag till offentlig debatt

Förslag: En parlamentarisk beredning

- med företrädare för de politiska partierna
- Miljömålsrådets ledamöter och experter blir experter till beredningen
- tar fram strategier på uppdrag av regeringen
  - med utgångspunkt i politiska prioriteringar
  - med etappmål, styrmedel o underlag för EU o internationellt arbete
  - som siktar mot ett eller flera miljökvalitetsmål
- ska ger råd till regeringen om hur miljömålen ska nås
- organiserar arbetsgrupper med berörda myndigheter och organisationer

Förslag: Det löpande miljöarbetet betonas...

- Ordinarie miljöarbete betonas
- Myndigheternas ansvar för att *verka för att miljömålen nås* förtydligas i instruktionerna
- Miljömålsansvaret oförändrat
- Sektorsansvariga myndigheter kvar
- Ansvar för övergripande miljömålsfrågor upphör

Förslag: regional samordning stärks

Länsstyrelserna

- reviderar mål efter behov – efter samråd med regionorgan
- ska verka för att målen nås

Länsstyrelsernas samverkan stärks

- RUS kompletteras med RÅS
- miljökvalitetsmålen ska utgöra miljödimensionen i regionalt utvecklings- och tillväxtarbete

Förslag: Oberoende riktad utvärdering

- Ny funktion
- Statskontoret gör riktade utvärderingar av
  - styrmedel
  - myndigheters miljöarbete

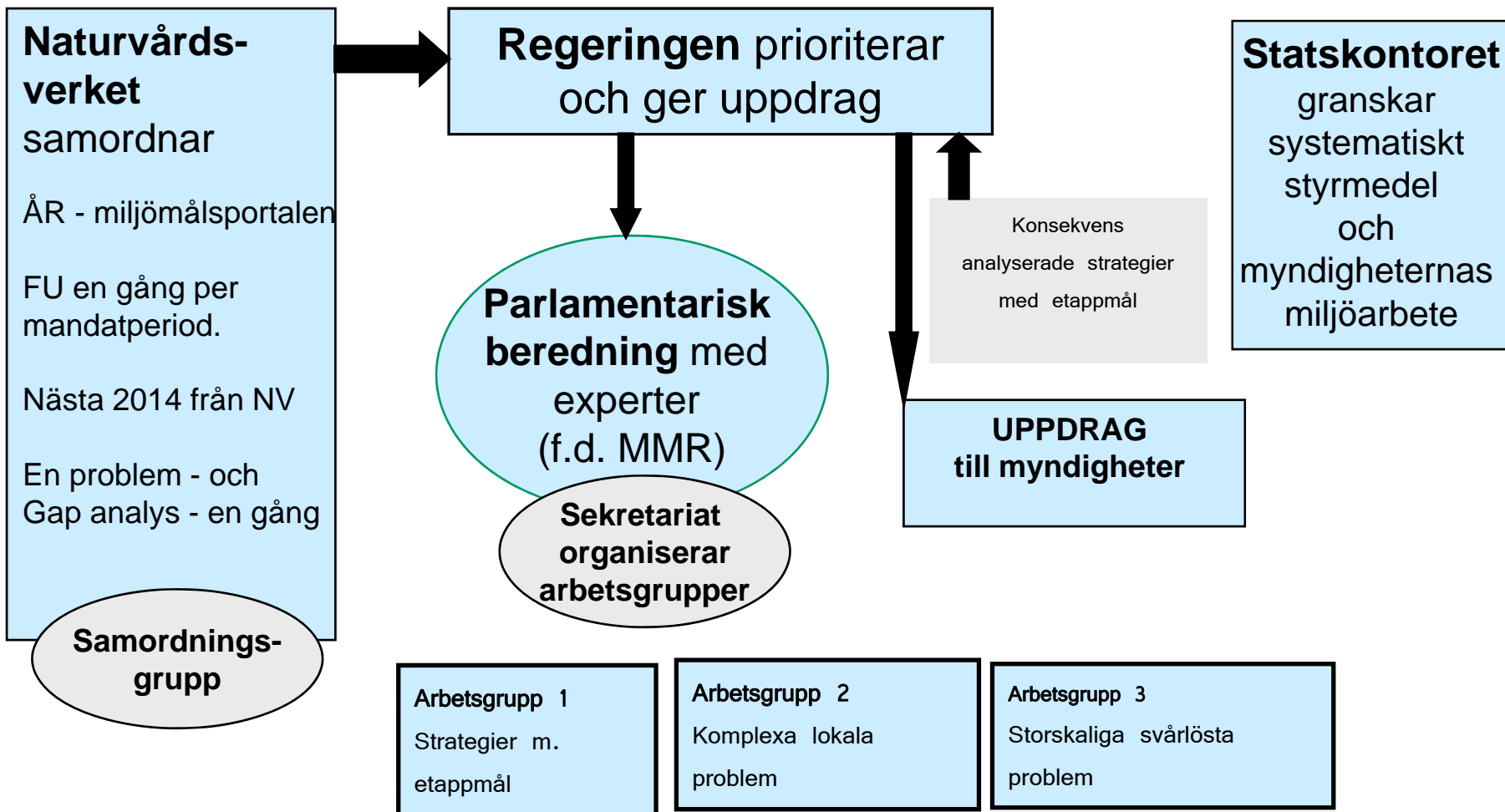
Internationella kopplingar finns men kan bli tydligare genom ...

- Indikatorer som synliggör andra länders påverkan
- Utveckling i fördjupad utvärdering
- Delar av strategier för att nå målen

- Offensiv miljöpolitik i EU och internationella sammanhang
- Synliggörande av konsumtionens betydelse

Uppföljning och Utvärdering

Strategier och Åtgärder

Oberoende granskning

Förslagen förväntas ge ...

- Ett mer realistiskt miljömålssystem
- Större politisk relevans
- Bättre förutsättningar för engagemang och delaktighet för icke-statliga aktörer
- Viss förenkling